

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՐ—ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՏՊԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝

10. ԵՐԶԱՆԻԿ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐԸ

Իսկապես երջանիկ են հայրենադարձները: Չնայած, որ վերջին զանգվածային հայրենադարձությունից ի վեր հազիվ անցել է 4—5 տարի, նրանք՝ հայրենադարձները, արդեն իսկ թոթափել են օտարության ամեն մի դրոշմ և դարձել իսկական սովետական քաղաքացիներ, կենսուրախ, երջանիկ: Նրանց դեմքերի վրա այլևս չի նկատվում անհայրենիք մարտկանց հատուկ տրտմության որևէ նշույլ: Ընդհակառակը, հայրենադարձների յուրաքանչյուր շարժումների և արտահայտության մեջ փայլում է սովետական նախաձեռնության փառավոր տգին, գիտակից աշխատանքով լավտրակ և առատ արտադրելու վճռակամությունը:

Համարյա ամեն հիմնարկում պատվավոր տեղ են գրավել նրանք՝ հայրենադարձները, բանվոր թե արհեստագործ, ուսանող թե ուսուցիչ, կոլտնտեսական թե ծառայող:

Ինչպես Երևանի կենտրոնում, նույնպես և նրա արվարձաններն եղող Նոր-Արաբկիրում, Նոր-Զեյթունում, Նոր-Մարաշում, Սարիթաղում, Նոր-Արեշում, Սովետաշենում, Նոր Իլյուստրիայում, Նոր-Խարբերդում, Նոր-Մալաթիայում, Նոր-Կիլիկիայում բնակվող հայրենադարձներն էլ, յուրաքանչյուր սովետական քաղաքացու նման, անշափ եռանդով են լծվել ստեղծագործ և արդյունաբեր աշխատանքին, լավագույնն ու շատն արտադրելու գործին:

Իսկապես երջանիկ են հայրենադարձները: Նրանց երջանկության անհունությունն ինձ նշեց հայրենադարձ որմնագիր վարպետ Սողոմոն Արծիվյանը, որն եկել էր ինձ բարի գալուստ ասելու:

Նս Հալեպից ճանաչում էի վարպետ Սողոմոնին, որի գլխից շատ տաք ու պաղ բաներ էին անցել արտասահմանում: Նա տեսել էր իր ծննդավայրի՝ Եդեսիայի (Ուրֆայի) հայերի կրկնակի վտտորածներն ու կոտորածներից հրաշքով ազատված հայերի տարագրվելը՝ թյուրքերի ձեռքով: Նա ականատես էր եղել ամերիկացի միսիոնարների կեղծավորությանը՝ հայ որբերի և որբայրիկների հանդեպ, ինչպես նաև զաղութարար ֆրանսիացիների անարդար վերաբերմունքին՝ Սիրիայում ապաստան գտած հայ զաղթականների հանդեպ: Մանավանդ նա երկար տարիներ աշխատել էր Հալեպի հարուստ կալվածատերերի հատուկ շենքերի կառուցման գործում, բայց էլի մնացել էր մի հասարակ որմնագիր:

1947 թվականի ամառը, վարպետ Սողոմոնին իր ընտանիքով ներգաղթեց Սովետական Հայաստան, իր կյանքի մնացած տարիներում Հայրենիքի շինարարական գործերի մեջ աշխատելու հաստատ առաջադրանքով:

Մեծ եղավ իմ ուրախությունը, տեսնելով վարպետ Սողոմոնին ավելի հաղթահասակ ու առողջ, ավելի երիտասարդացած քան էր Հալեպում:

— Արտասահմանում մեր կյանքն իզուր է անցել,— ասում է վարպետ Սողոմոնը,— այստեղ՝ Սովետական Հայաստանում է, որ ես հասկացա կյանքի իսկական արժեքն ու իմաստը:

1. Շարունակված ամսագրի 1952 թվականի հուլիսի և օգոստոսի համարներից:

Եվ մի խորը շունչ քաշելուց հետո, նա շարունակում է ավելի խաղաղապահված.

— Այստեղ, Սիրիայում, իմ կառուցած բազմաթիվ շենքերի համար ոչ մի նյութական և հոգեկան բավականություն չեմ ստացել երկար տարիների ընթացքում, իսկ այստեղ, հենց նոր ոտք կոխած, իմ աշխատանքի մի օր անգործ չեմ մնացել, ոչ միայն լայնորեն ապրվել է իմ ընտանիքը՝ իմ վաստակի արդյունքով, ոչ միայն կառուցել եմ իմ սեփական բնակարանը և ստեղծել տնտեսություն, այլ միանգամայն ընտրվել աշխատավորների ղեկավարատ:

Արտասահմանում իր ապրած վաթսու տարիների վրա մի ուրիշ վաթսու տարի ևս ապրեք վարպետ Սողոմոնը, արդյո՞ք կարող էր ոչ թե ղեկավարատ, այլ պարզ թաղական ընտրվել, կամ ունենալ նյութական ու հոգեկան այն բավականությունը, որն ունի նա այժմ Սովետական Հայաստանի սոցիալիստական մայրաքաղաք Երևանում: — Բնավ երբե՞ք:

Հաշվառում հասարակ որմնադիր մնալու դատապարտված վարպետ Սողոմոնը, սովետական Երևանում կարճ ժամանակվա ընթացքում ղեկավարատ է ընտրվել, որովհետև սովետական կարգերի տակ աշխատավորների հորիզոնը շատ ընդարձակ է և արժեքը՝ բարձր: Այստեղ, բոլոր մարդանց համար աշխատելու, առաջադիմելու, զարգանալու լայն ասպարեզ կա: Այստեղ, անխտրաբար բոլոր մարդկանց աշխատանքը պաշտպանող և լրիվ գնահատող կառավարություն կա:

Այստեղ, վարպետ Սողոմոնը նյութական և հոգեկան բավականություն ունի, որովհետև և հայրենի հողի վրա, իր սեփական բնակարանում ապրած և իր տնամերձ այգու համեղ պտուղներն ու սննդաբար բանջարեղենները ճաշակած ժամանակ նա զգում է, որ իր արդար վաստակն է ճաշակում, որովհետև վարպետ Սողոմոնը, Լենինի հրապարակում թե Երևանի լայնարձակ պողոտաների վրա, իր և իրեն նման վարպետ որմնագիրների հմուտ ձեռքերով բարձրացող հույակապ հիմնարկների և բնակելի շենքերի մեջ տեսնում է բանվոր դասակարգի հաղթանակը, աշխատավոր մասսաների երջանկությունը, լուսավոր ապագան:

Աշխատավորների ղեկավարատ վարպետ Սողոմոն Արծիվյանի աչքերում շողշողացող երջանկությունն ինձ հիշեցրեց Բեյրութում անդրնահրի մեծ կամրջի կամ Բուրջի հրապարակի վրա վաղ առավոտյան շարված բանվորներին: Այդ թշվառները բա՛հ ու բրիչ,

ուրազ ու սղոց շալակած սպասում էին, որ գար մի կալվածատեր և ընտրեք իրենց միջից ամենագորավոր, ամենաերիտասարդ, ամենավարպետ և... ամենախժանագին բանվորն ու արհեստավորը: Մարդկային ուժի ի՞նչքան անսիրտ շահագործում:

Այդ բանվորներից շատերը շաբաթներով սպասել են այդպես մի որևէ աշխատանքի համար, բայց առանց գործի տուն են վերադարձել հուսաբեկ և սրտակոտոր, անեծք կարդալով գործազրկություն ստեղծող և աշխատավոր մարդկանց շահագործող կապիտալիստների հասցեին:

Իսկապես երջանիկ են հայրենադարձները, որոնք, որպես հարադատ քաղաքացիներ, առարկա են Սովետական կառավարության ամենօրյա հոգատարությանը: Եվ ինչքա՞ն ավելի երջանիկ պիտի լինեին նրանք, եթե մի ուրախ օր հայրենադարձության հատուկ մի նոր հրամանագրով, Սովետական բարեխնամ կառավարությունը վերջակետ դնել արտասահմանում ներկայի անապահովության և ապագայի անստուգույթյան տակ հեծեծող հայ բանվորների անտանելի դրությունը:

Իմ ամենամեծ ուրախություններից մեկն եղավ տեսնել անձամբ ինձ ծանոթ հայրենադարձ ինտելիգենտներին՝ սովետական Հայրենիքին նվիրված գիտակից աշխատանքով և երջանիկ կյանքով: Նրանց համարյա բոլորն էլ արդեն իսկ իրականացրել են իրենց իդեալը, դառնալով իրենց հետևած ասպարեզի մասնագետները:

Երբ, արտասահմանում, ամերիկա-անգլիական նենգամիտ դիվանագիտության ստեղծած քաղաքական և նյութական դժընդակ պայմանների ճնշման տակ խաթարվում, խամրում և փչանում է հայ մտավորականության կյանքը, այստեղ՝ Սովետական Հայաստանում, ամեն տարի նոր և ընտիր ուժերով՝ ուսուցիչներով, պատմագետներով, գիտնականներով, գրականագետներով ու բանաստեղծներով են հարստանում մայր երկրի մտավորականության շարքերը: Այս աճը, որի հավասարը որևէ ժամանակ չի ունեցել հայ ժողովուրդն իր պատմության ամբողջ ընթացքում, շատ բնական հետևանքն է Սովետական կառավարության: Հատկապես մտավորականության նվիրած ուշադրության: Շնորհիվ պետական այդ ուշադրության և ամենօրյա հոգատարության, օրեցօր բարե-

րելավվում է մտավորականության կենցաղա-
յին մակարդակը և նպաստում մտավորա-
կաններին, որպեսզի նրանք ընդլայնելով ի-
րենց մտահորիզոնը, դառնան Ստալինյան
դարաշրջանին արժանի մշտակյաց ու փա-
ռավոր գործերի հեղինակներ: Ահա թե ինչու
սովետահայ տրեւէ մի մտավորական՝ ուսուցիչ
թե գրող, պատմաբան թե գյուղատնտես,
գիտնական թե ճարտարապետ, շատ ավելի
լիարժեք գործեր է արտադրում, քան արտա-
սահմանում համապատասխան գծով աշխա-
տող մտավորականը:

Նոր Արաբկիրում, Շիրվանզադեի անվան
դպրոցում, աշխարհագրության դասատու է
Թորոս Լուսինյանը, որն ուսուցիչ է եղել ար-
տասահմանում, Ալեքսանդրեւի (Սիրիա) և
Սուրի (Լիբանան) ազգային դպրոցներում:

— Շատ գոհ եմ ու երջանիկ, — ասում է
նա, — որ ես ուսուցիչ եմ եղել: Ուրիշ ոչ մի
ասպարեզ ինձ չպիտի սրտաճառեր հոգեկան
այնքան բավականություն, ինչքան ուսուց-
չությունը, մանավանդ հայրենի երկրում և
սովետական պրոցեսներում: Այնտեղ, ար-
տասահմանում, տախտակաշեն «բարակ»-
ների տակ ուսուցչություն անելը տաժանք
էր, չարաբանք էր. այստեղ՝ Սովետական
Հայաստանում, դպրոցները հաստատվել են
ամենազեղեցիկ շենքերում, իսկ ուսուցիչ-
ներն ու աշակերտները վայելում են Սովե-
տական կառավարության անդուլ հոգատա-
րությունը:

Ակնարկելով իր սեփական բնակարանը և
տնամերձ այգին, ուսուցիչ Լուսինյանն աս-
ում է ժպտալով.

— Արտասահմանում, հայ ուսուցիչը երբ-
եկից տեղ եղել է բնակարանի...

Լուսինյանի այս ակնարկությունից ես
պատկերացնում եմ նրա խղճահարություն
արտասահմանյան հայ ուսուցիչների մասին
և երջանկությունը սովետահայ ուսուցիչ-
ների:

Շիրվանզադեի անվան երկսեռ միջնա-
կարգ դպրոցում ֆրանսերեն լեզու և թվա-
բանություն է դասավանդում նաև տիկին
Բեքարյանը, որը ծանոթ ուսուցչուհիներից
է եղել արտասահմանում՝ Հալեպում (Սի-
րիա) և Տրիպոլիում (Լիբանան):

Շահումյանի անվան իգական միջնակարգ
դպրոցի ֆրանսերեն լեզվի ուսուցիչ է Հով-
հաննես Կոչկարյանը՝ Հալեպից, որը միա-
ժամանակ ատենակալ է Երևանի Սպանդար-
յանի ռալոնի ժողովրդական դատարանում:

Առաջավոր ուսուցիչներից է Տիրան Կա-
րու-Սարգսյանը, որը Երևանի 28-րդ իգա-

կան միջնակարգ դպրոցի ֆրանսերեն լեզվի
դասատուն է:

Այդպես երջանիկ է նաև Ալիշան Բալ-
րամյանը, որը դասախոս է Երևանի Օտար
լեզուների պետական մանկավարժական
ինստիտուտում, որտեղ նույն գծով պաշտո-
նավարում է նաև Հալեպից Գեղամ Շահին-
յանը:

Ուսուցչական ասպարեզում որոշ տեղ է
գրավել Բեյրութից ներգաղթած Պարզե Շահ-
բազը, որը պաշտոնավարում է Երևանի
Մաքսիմ Գորկու անվան իգական միջնա-
կարգ դպրոցում՝ որպես ֆրանսերեն լեզվի
դասատու: Հեռակա կարգով նա այս տարի
մասնակցելու է Օտար լեզուների մանկա-
վարժական ինստիտուտի պետական քննու-
թյուններին և ստանալու համապատասխան
վկայական: Պարզե Շահբազը զբաղվում է
նաև գրական աշխատանքով՝ նա թարգմա-
նություններ է կատարում ֆրանսիական
գրականությունից:

Երևանի Զալուվսկու անվան 10-ամյա
դպրոցում սովորեցի (ձայնավարժության) դաս
է ավանդում Հրանդ Գեորգյանը, որը միաժա-
մանակ ղեկավարում է էջմիածնի Մայր Տա-
ճարի կիրակնօրյա երգեցողությունները (քա-
ռածայն):

Միևնույն դպրոցում դաշնամուրի ուսուց-
չուհի է եգիպտոսից ներգաղթած Թագուհի
Հակոբ Արամյանը:

Սովետահայ գրականությունն ամեն օր
հարստանում է նորանոր ստեղծագործու-
թյուններով: Երիտասարդ նոր ուժեր, իրենց
շնորհալի տուրքերը տալով, մտնում են գրա-
կանության բուրաստանից ներս և եռանդով
աշխատում սովետահայ ժամանակակից
գրականության վերելքի համար: Յուրաքան-
չուր բանաստեղծ-գրող, արձակով թե չա-
փածոյով, ջանադիր է լինում ճշգրտորեն
նկարագրելու սովետական բազմաբովանդակ
կյանքը, հեղինակելու լիարժեք ու մնայուն
երկեր:

Գրական այս պանծալի առաջընթացի մեջ
ուրախալի երևույթ է տեսնել հայրենադարձ
պրոդյերի ակտիվ մասնակցությունը:

— Հայաստան ներգաղթելուց հետո հրա-
տարակվեց իմ «Մեր Հայաստանն է» գրքույ-
կը, 3.000 տիրաժով. հիմա ոչ մի հատ չունեմ
ինձ մոտ, — ասում է Արիս Շաքլյանը,
Արաբկիրի իր սեփական բնակարանում ըն-
դունելով մեզ:

Երջանիկ է անշուշտ նա իր այս հաջողու-
թյան համար, մանավանդ հիշելով արտա-
սահմանում, որպես գրող իր կրած հուսա-

խաբությունները: Ալեքսանդրետում և Հալեպում իր հրատարակած երեք գրքերը՝ (առաջին երկուսը՝ չափածո, երրորդը՝ արձակ) ուշին երկուսը՝ չափածո, երրորդը՝ արձակ) ուշին միայն օգուտ չէին բերել իրեն, այլև չէին ապահովել տպարանատիրոջ ծախսերը...

— Հիմա աշխատում եմ ավարտելու՝ թեման Սիրիայի ռեյտուցիայի շրջանից վերցված մի պատմավեպ՝ «Մուհի-էդ-Դինը», ասում է Շաբլյանն ու ինձ ներկայացնում դեռևս անավարտ պատմավեպի երեք հատորանոց ձեռագիրը:

Նոր կրիկիա թաղամասում, Զանգվի ափին, իր սեփական բնակարանն ունի Գրիգոր Գյուլյանը, որի բանաստեղծություններն մի մասը հրատարակվել է «Հայրենիք» անվան տակ, արժանանալով գնահատանքի: Գյուլյանը անդամ է Սովետահայ գրողների միության, միաժամանակ աշխատում է Հայկոպի Առևտրի տեխնիկումում որպես գրադարանավար և ֆրանսերեն լեզվի դասատու:

Զանգվի ափին իր տունն է կառուցում նաև Արամ Արմանը (Սուրեն Բասմաջյան), որի քերթվածներից գնահատված նմուշներ թարգմանաբար հրատարակվել են սովետական ժողովուրդների զանազան լեզուներով: Արմանը Գրողների միության անդամ է և միաժամանակ աշխատում է որպես սրբագրիչ 2-րդ տպարանում, որտեղ աշխատում է նաև Հալեպից ներդադրված Պետրոս Պարզեը:

Պրոֆեսիոնալ գրող է Գրիգոր Քեշիշյանը, որի արձակ ստեղծագործությունները (պատմվածքներ) Գրողների միության այս երիտասարդ անդամին արդեն իսկ աչքի ընկնող տեղ են ապահովել գրականության մեջ: Քեշիշյանն ավարտել է Պետական համալսարանի Ֆիլոլոգիական (լեզվագիտական) ֆակուլտետը: Այժմ նա աշխատում է թեման արտասահմանյան կյանքից վերցված մի վեպի վրա:

Շնորհալի արձակագիրների շարքին է դասվում Ստեփան Ալաջաջյանը, նմանապես անդամ Գրողների միության: Ալաջաջյանը Նոր-Զեյթունի իր գեղեցիկ բնակարանում գրել ավարտել է իր «Անապատում» վեպը, որը վերջերս քննարկվեց Գրողների միության քարտուղարության ընդլայնված նիս-

տում, ռեսպուբլիկայի անվանի գրողների մասնակցությամբ: Ալաջաջյանն ավարտել է Պետական համալսարանի Հոգեբանական ֆակուլտետը:

Նրևանի Ակումբա-գրադարանային տեխնիկումի գրադարանավարն ու անգլերեն լեզվի դասատուն է Գրիգոր Սիսվանը (Բեքմեզյան), որը վերամշակում է Գրողների միության կողմից քննարկված իր նոր վեպը՝ «Հայրենի տունը»: Գրքի թեման վերցված է իր բանանի ազգային ազատագրության շարժումից և հայրենադարձությունից: Սիսվանը Արաբկիրում կառուցել է իր սեփական բնակարանը և ապրում է երջանիկ: Նա անդամ է Սովետահայ գրողների միության:

Մյասնիկյանի անվան Պետական հանրային գրադարանի բիբլիոգրաֆիական բաժնի մեջ աշխատում է Զորջ Թյուքթունյանը, որը Արաբկիր Բլրի իր սեփական բնակարանն ուրախացնելու է մոտերս՝ ամուսնանալով մի շնորհալի հայուհու հետ:

Նույն գրադարանում և նույն գծով աշխատում է նաև Բաղդասար Դարակչյանը:

Հայաստանի Պետական համալսարանի Ֆիլոլոգիական ֆակուլտետի առաջին երկու կուրսերին հետևելով ուսերեն լեզուն կատարելագործելուց հետո, Գրողների միության հաշվին Մոսկվա է ուղարկվել երիտասարդ գրող Աբրահամ Ալիքյանը (Խաչերյան) որպես ուսանող Մաքսիմ Գորկու անվան գրականության ինստիտուտի: Ալիքյանի ընտիր քերթվածների մի ժողովածուն մոտերս լույս է տեսնելու «Նախերգանք» ընդհանուր խորագրով:

1947 թվականից ի վեր Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Փիլիսոփայության բաժանմունքում աշխատում է Գասպար Դասպարյանը: Ուիլյամ Սարգյանի մասին նրա գրած մի քննադատական հոդվածը առանձին բրոշյուրով հրատարակվել է Ակադեմիայի կողմից, իսկ 19-րդ դարի հայ առաջադիմական մտավորականների մասին նրա գրած գրքուկը թարգմանված է նաև ռուսերեն:

Արաբկիրի իր սեփական տանը, Գասպարյանն այժմ պատրաստում է իր դիսերտացիան, գիտական աստիճան ստանալու համար:

Վերոհիշյալ հայրենադարձ գրողները, ինչպես նաև Շաքե Վարսյանը (Վարսենիկ Բոյաջյանը, Կիպրոսից), Հակոբ Արամյանը (Նգիպտոսից), Սարգիս Յափուջյանն ու նրա եղբայրը՝ Ազատ Յափուջյանը (Հակապից), բանաստեղծությամբ, նորավեպերով, գրախոսականներով և գրական ակնարկներով աշխատակցում են Երևանի հայ մամուլին՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին, «Գրական թերթ»ին, «Ավանգարդ»ին, «Սովետական գրականություն և արվեստ» ամսագրին և այլն:

Հայրենադարձ նկարիչների միջև աչքի ընկնող տեղ է զբաղել Հովհաննես Ասատրյանը, որպես ակվարելիստ: Նա իսկական անդամ է Հայաստանի Կերպարվեստագետների միության և մասնակցում է Երևանի ու Մոսկվայի նկարչական ցուցահանդեսներին՝ Հայաստանի շինարարական և կոլտնտեսական աշխատանքները ներկայացնող ակվարել (ջրաներկ) նկարներով, որոնց վրա շողշողում է Հայաստանի վառ արևը:

Ակվարելիստ Ասատրյանը պատրաստվում է մեկից ավելի նկարներով մասնակցելու մոտերս Մոսկվայում բացվելիք մեծ ցուցահանդեսին: Արտասահմանում ամաշկոտ ուսուցիչ Ասատրյանը՝ Հայաստանում դարձել է ինքնավստահ, որակավոր ակվարելիստ նկարիչ և այդ սրտաճառով էլ երջանիկ է:

Նկարիչների միության թեկնածու անդամ են Կալենցը և նրա կինը՝ Արմինե Պարոնյան-Կալենցը, նրանք ևս մասնակցելու են Մոսկվայի առաջիկա ցուցահանդեսին:

Երևանի Պետական պատմական թանգարանում որպես մանրանկարիչ աշխատում է Նգիպտոսից ներգաղթած Առաքել Պատրիկը: Նկարչությամբ զբաղվում են նաև Սեպուհ Լուսարարյանը (Հակապից) և Հովել Սիրիջյանը (Նգիպտոսից):

Հնարավոր չէ անշուշտ հակիրճ տողերով տալ ընդհանուր պատկերն այն բազմակողմանի վերելքի և երջանիկ առօրյայի, որն ապրում է Սովետական Հայաստանի ժողովուրդը:

Այդ թանկագին հոգատարության ապահոված անշափ երջանկությունը անկախորեն երևում է հայրենադարձ երիտասարդների դեմքերի վրա: Նրանց բոլորը՝ մտավորական, արվեստագետ, բժիշկ, գիտաշխատող, մասնագետ արհեստագործ և այլն, լավ իմանում են, որ իրենց այժմյան բարեկեցիկ վիճակը երբեք չէին կարող ձեռք բերել արտասահմանում:

Արդարև, Ալեքսանդրեայի ճահճուտ հյուղավանդ մայրիայից տառապած, իսկ ներկայումս Սովետահայ գրողների միության պաշտպանյալն եղող Արբաճամ Ալիբյանը, կամ կոնսերվատորիայի ուսանող Լևոն Գյողճյանյանը կարող էին մտքից անցկացնել՝ թե մի օր իրենց կրթությունը պիտի կատարելագործեն Մոսկվայի ամենահայտնի ինստիտուտներում: Նգիպտոսի անհրապույր սրահներում երգի անփառունակ ելույթներ միայն կատարող Գոհար Գասպարյանը կարող էր երևակայել, թե մի օր ինքը պիտի դառնար Ստալինյան մրցանակի լաուրեատ, օպերայի համբավավոր երգչուհի, «Հայաստանի սոխակ»: Բժիշկներ Տեր-Ստեփանյանը, Մյուլահյանը, Թումյանը կարող էին Բեյրութում հասնել այն նախանձելի դիրքին, որին հասել են Սովետական Հայրենիքում: Սիրված բանաստեղծ Հովհաննես Դուկասյանը կարող էր ժամանակ և նյութական միջոցներ ունենալ 5 տարվա ընթացքում 5 հատոր գրքերի հեղինակը դառնալու: Անտարակույս ո՛չ: Բայց ինչ որ կարելի չէ իրագործել արտասահմանում, գերազանցորեն իրագործվել է և իրագործվում է Սովետական Միությունում և միայն Սովետական Միությունում:

Այսօր շատ երջանիկ է սովետական նոր սերունդը, որովհետև նա դաստիարակվում է բացարձակապես դերձ նեղ-անհատական տրամադրություններից և ֆորմալիզմից: Նրա մտահորիզոնն անսահման է և համայնապարպակ: Նա առույգ է, անվախ, վրձնակամ, օժտված դիտության ու տեխնիկայի ամեն տեսակ և ամենաուժեղ զենքերով՝ պատրաստ հաղթահարելու բոլոր տեսակի արգելքները:

(Շարունակելի)